

ERASEM IS JAME.

POVÉST

is

Petnajstiga stoletja.

Poleg verjétnih písem spífal

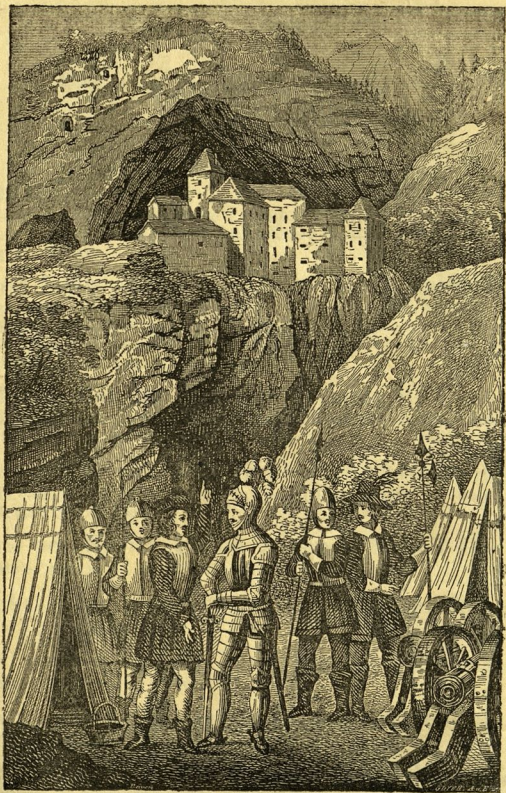
FR. MALAVA, SHIZH.

S eno podobshino.

V LJUBLJANI.

Na prodaj v saloshbi JANESA GIONTINI.

1845.

„Skala tam ni debëla, in zhe parkrat va-njo vstrelite
in jo dobro sadënete, se mora raskrushiti.“

160. Račić, Žerjavgrad.
ERASEM IS JAME.

Povést
IS
PETNAJSTIGA STOLETJA.

Poleg verjétnih písem spísal
FR. MALAVA, SHIZH.

Račić
S eno podobfhino.

V LJUBLJANI.

Na prodaj in v saloshbi pri JANESU GIONTINI, bukvarji.

1845.

2

100

48114

1850

M1180/1956

Wadsworth

PREDGOVOR.

*N*asha domovina ima toliko prigodb spominja vrédnih in toliko slavnih mósh starih in sadajnih zhasov, de se je zhuditi, de se nihzhe doslej ni lótil, une sapisati in jih ljubim Slovenzam v roke dati, té pa k posnemanju vsm, posebno pa mladosti, v isgled postaviti.

Po nemshko se je sim ter tje shé vezh pisalo, pa v domazhim jesiku she nimamo taziga pisanja.

Slovenzi radi berejo, se radi uzhijo in veselje imajo, kadar kaj lepiga od svojih sprednikov berejo. Kako malo pa imajo tazih beril!

„Poskushnja veljá!“ sim si mislil, ko sim se te bukvize pisati lótil, in zhe ravno ne morem, jih po volji in shelji vsih spisati, se vunder nadjam, de mi bo vest, de sim tudi kaj k flavi domovine in k poduzhenju svojih ljubih rojakov pomagal, sa trud dovolj plazhila dala.

Sazhéték je v vsaki rézhi teshák, in zhe ima zhlovek pri sazhetku vezh podpóre in vezh priyatlov, bolj se mu delo odséda. Ravno tako je tudi tukaj. Zhe bodo té bukvize vezh priyatlov in bravzov iméle, jih bo tudi vezh in lepshih she kmalo sledilo. Verstile se bodo lepe povésti s popisovanjem shivljenja flavnih rojakov, in tako se bo priyétno berilo s lepim poduzhenjem sdrushilo.

V Ljubljani v meszu Roshnim zvetu
1845.

F. M.

Uvod.

Préden shivljenje nefrézhniga junaka *Erasma* popifovati sazhnem, fe mi treba sdí, od tistiga kraja kaj povédati, v katerim je fvoje shivljenje tako shaloftno fklenil, in v katerim fo njegovi fpredniki po fhegi tistih ofornih zhafov si fvoje prebivalifhe svolili.

Sa *Postojno* proti *Terstu* je *Kraf*, shiva podobna rasdertije in pufhave. Škoraj tri milje daljeh okóli ni drusiga vgledati, kakor fkalovje. Škale imajo rasne podobe: ene fo, kakor kamniti móshnarji, druge fo podobne velikim koreninam drevéf, fhe druge fo rasvotljene, kakor ofianki pohifhtev, v katerih fo nekadaj velikani fvoje fianovanja iméli.

Kamorkoli fe oko osrè, ne vidi drusiga, kakor podertijo; le malo je krajev, kjer je kmetizh s velikim trudam si semljo ogradil, de pest pfhe-

nize vŕeje, ktero ſi ſopet s kamnjem ſagradi, ki ga je is ſvoje ſkalnate njive ſmetal.

Burja je na *Kraſu* tako velika in mozhna, de vzhafi velike naloshene vosove preberne. Ako ravno je poloviza tega kraja ſhe vſa puſta, imá vunder tudi ſvoje dobre laſtnoſti. Trava, ki tu in tam ismed ſkalovja poſhene, je konjam tézhen ſhivesh, vezh del jo pa ovze in koſe mulijo. Kraſhki konji ſo terdne poſtave in ſo ſlo v zéni. Sa delo v gorah jih ni boljſhih. Zefarſki dvor imá v *Lipizi* in v *Proſtajnku* ſhrebzarije, is kterih veliko konj na Dunaj dobiva.

Kraſhki koſhtruni in ovze ſo ſhlahtniga meſa; jagnjeta vezhdél v Benedke, Terſt, Ljubljano in v druge meſta prodajajo, kjer jih prav drago plazhujejo.

Tudi merviza ſhita, kar ga *Kraſ* obrodi, je ſhlahtno; tanjſhi luſke imá, pa vezh moke dá, kakor ſhito drusih krajnſkih krajev. Torej je tudi drasheje plazhujejo.

Straſhan je ſizer popiſ kraſhkih krajev, kakorſhni ſo v danaſhnih zhafiſh, pa koliko ſtraſh-

nejfhi fo mogli ti kraji v pretezhenih stolétjih biti, ko je bila zela deshela s mozhirji, s pufhavami in tamnimi gojsdi pokrita, ko je bilo obnebje bolj oforno in merslo, in ko je bilo nebo vedno k deshju in fnegu pripravljeno.

Prijasniga sdrushenja in pravize takrat drugje nifo posnali, kakor na zefarfkim dvoru. Plemenizhi ali shlahtni gospodje fo po svoji volji vladali, in sgodovfhina veliko tazih imenuje, ki fo zeste oblegovali, po ropu preshali, in mirniga gradjana in kmeta v njegovi kózhi oropali.

Pa fhege fo bile v tistih zhasih take in fodbo zhes-nje fklepati, fe zhloveku ne fpodobi; boshja previdnost ima svoje pota, kakor povfod, tako in narbòlj pa v zhlovefhkim rodu. Ali fmemo rezhi, de fmo v danafhnjih zhasih kaj boljfihi?

Ljubetin do svojiga shivljenja, famopafhnost, pobojnost in druge frafti fo takrat mogozhneshe fpodbádale, de fo ljudi ropali, is svojih fkalnatih gnesdov kakor orli na popotnike vdarjali in pravizo fploh safmehovali.

Spominja vreden pa je mosh is nafhe doma-
zhije, kteriga so njegove okoljshine v foverashnika
vfiga zhlovefhtva prenaredile, ki je pa, ako ravno
so ga rasbojnika imenovali, vunder vfiga pomilo-
vanja vreden, in od tega hozhem v téh bukvizah
kaj vezh povedati — imenuje se *Erasem Luegar*.

I.

Grad v Jami.

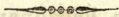
Eno miljo od *Postojne* v notrajni Krajni je grad v *Jami* po nemfško *Lueg* na reki *Pivki*. V strašno puštim kraji leshi, ki je bolj pušhavi podobn, kakor zhlovéfhkimu prebivalíshu. Natura ga je bres vse lepote puštila, kakor de bi bila vso svojo ferd nad njim slila. Kamor koli se oko osrè, ne vidi drusiga, kakor fkale nad fkalami, ki so mersle in mertve. Is frede tega fkalovja kupí ena fkala v nebó, kakor velikan ismed pritlikovzov. Stermo kakor sid v oblake molí svojo glavo. Nesmerjeno bresdno sijá pod tem pezhevjem, v katero se blishnji potok s strašnim gromenjem sagraésne, vezh ur pod semljo tezhe in se potem pri *Vipavskim* tergu s imenam reka *Vipava* na semljo prikashe.

Vifoko nad tem bresdnam pelje voska ftesà v kamnje vsekana k veliki pezhi ali jami, v kateri natura dela zhlovéfhkih rók kakor s sasmehovanjem oponafha. Pezh ima lepe predale in votljine s krafnimi belimi siebri podperte. Nad to pezhjó na fredí ftermiga fkalovja je druga filno dolga in globoka jama, od ktere zhlovek drusiga misliti ne more, kakor de jo je natura namenila v fianovanje kakimú fovrashniku vfiga zhlovéfhstva; sakaj taki je mogel biti mosh, ki je fklenil v tej strašni pušhobi svoje fianovanje svoliti in svoj grad sidati.

Grad, ki fhe dan danafhnji ftoji, je v refnizi snaminje fpominja vredno is nekadajnih filovitih zhafov. V jami leshi tako globoko, de bi mu frehe treba ne bilo, ako bi ne bilo savoljo mokrotnosti, ki od fkalovja nad gradam kaplja.

Pót do tega grada je voska in fterma; zhes dva mosta na vretenih fe gre v grad; zhe fe ta dva mosta nasaj potegneta, ne more shiva dufha do grada priti. Bolj terden fhe, ko ta, je bil fiari grad. Njegovi oftanki fe vidijo pod novim, ki je bolj nisko v posebni pezhi. Ena fama voska fkalnata ftesiza pelje do njega. Kakor po gredi fe mora vifoko in ftermo po nji plesati. Natura fama je to fkalovino sidala; sakaj malo dela zhlovefhkih rok je viditi na nji.

Rasdeljena je od nature v vezh predalov, fkalnate fteéne ima, in sa zhlovefhke potrebe je vodnjak v nji, vezh feshenov globok, ki nikoli ne vfahnje.

II.

Pervi gopodarji tega gradú. — Eras- mov rod.

Pred vezh ko tavshent letmi je mogozhni zefar *Karel vélki* svojo oblast do nafhih krajev rafthiril in tudi nafhe fprednike v vojfki premagal, ter pod svojo oblast fpravil. V tiftim zhafu je neki Nemez fi mefto svolil, kjer danafhnji dan nafh grad

fioji, in si ga je v svoje prebivališče pripravil. Imenoval je svoj grad v nemškem jesiku *Lueg* po stari nemški besedi *lugen*, kar po slovensko *kukati* pomeni, in njegovi mlajši so se po njem *Luegarji* imenovali.

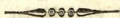
Is tega gradu se je rod potém tudi v druge deshele razširil. Na Koroskem, v Tirolu in na Štajerskem so imeli *Luegarji* svoje grašine in posestva.

Eden is med njih je na *Štajerskem* po sgladu svojega sprednika grad imel, ki je bil v strašni pušhavi pod goro *Sokolj*. *Lueg ins Land* ga je imenoval, to je po slovensko: „*Kukaj v deshele*.“

Srovi pa ferzhni in pogumni so bili vsi, kar jih je bilo tega rodu. Enako krokarjam in orlam so se v tamnim skalovju rodili in redili. Od goliga pezhvja obdani in od divjih viharjev vterjeni so vsi nekakšno divjoto prihranili, ktero so vsi posnejši mlajši od njih imeli.

V oroshji so odrasli in vterjeni so bili sa vse teshave teléfa. Po samosvojnosti so goreli, sato so sovrasili vse dolshnosti in mehkushnosti pokojniga shivljenja. Strahu niso posnali — nevarnosti so klubovali in jo iskali. Zhe mozh, ferzhnost in pogumnost she v danasnjih zhasih nar bolj gotovo imenitnost da, zhe she sdaj predersnim vojakam zhasi fkasujemo in se jim zhudimo, ki tavshente ljudi pomorijo in zeze deshele prekuznejo — iména mirnih dobrodelcov pa po njih smerti omolknejo: koliko bolj so mogli plemenizhi tistih zhafov se v oroshji vaditi, ker so le s pfhizo in s mezhem svoje pre-

moshenje samogli varvati ter mnoshiti, in frezho, flavo in zhaftne flushbe si pridobiti. Torej je bila tudi le vojska njih namen. Kjer je bilo sa kaj ravniti se, se bres *Luegarjev* nizh ni sgodilo, in flovéli fo savoljo njih ferzhnosti vezh stoletij. Marfikter njih si je saflushil svojo flavo s kervjo, marfikter je konzhal svoje shivljenje v flavnim boji sa dom in zefarja; lé malokter njih je mírno umerl. Vezh njih fo pri svojih verstnikih savolj ferzhnosti veliko flavo dosegli; pa s poslednjim tega rodú je fovrashna frezha posebno ravnala, kakor de bi si ga bila svolila v mashevanje sa pregrehe njegovih sprednikov. Imé mu je bilo *Erasm*.

III.

Erasem Luegar.

Erasem, ki je is svojiga gradú pod *Sokoljem* na *Shtajerskim* vezhkrat po jelénih in medvedih kukal, kakor po ljudéh, je imel dva firiza. Bres otrók sta bila in obá sta v turfhki vojski shivljenje konzhal. *Erasem*, ki je bil poslednji svojiga rodú, je po nja smerti vse njuno premoshenje v svojo last dobil.

Serzhen in pogumen vojak je bil, in savoljo tega fo ga vsi plemimizhi ali shlahtni gospodje krajnske, shtajerske in korofhke deshele slo obrajtali in med perve junake tistige stoletja shtéli.

Pa tamoten je bil njegov duh in njegovo shivljenje je bilo oforno. Nikoli ga ni ljubesin s mehkejšimi obzhutki navdala in okufil ni nikóli ozhetniga veselja. Shlahтна gosпá *Katarina Ungnadova* po iménu, mu je bila od shlahte s filo v sakon dana, sató je pa ni ljubil in bres otrók je oftal nji sakon. Zhes malo lét mu jo je fmert vsela.

Eniga famiga zhloveka je *Erasem* imel na zelim fvetu, kteriga je njegovo ferze refnizhno ljubilo, kteriga se je njegova dufha s vfo gorezhofstjo oklenila, ravno sato, ker je njega famiga imel.

Njegov prijatel, ozhe, uzhenik v vojasfhkih vednostih, njegov sgled praviga junaka je bil *Andrej Baumkirher*, od kteriga je fvoje bitje, fvojo ferzhnost in vse fvoje mifhljenje prevsél.

Zefar *Friderik III.* je bil dvakrat v nevarnosti fvojim fovrashnikam v roko pasti, in obákrat ga je pomagal *Erasem* s *Baumkirherjem* otéti. *Baumkirher* je posneje mogel v *Gradzu* fvojo glavo dati in gotovo bi bila tudi *Erasma* taka sadela; pa k njegovi frezhi je bil tifti zhaf od zefarja v opravih nékam poflan.

Pri fvojim prihodu nasaj své pogubljenje in fmert nar vezhjiga junaka tiftiga zhafa, fvojiga ediniga prijatla. Bolezhina in strah mu oparita ferzé, ktero se dosihmal fhe nobeni nefrezhi ni vklonilo. Kar je bil is sibelke vsét, fhe ni nobena folsa moshila njegoviga oblizhja; sdaj pak fo se vderle pervikrat britke folsé po lizih moshá, ki je fizer tako

mersel oftal pri vsaki prigodbi, in ki sizer bolezhine posnal ni. Njegovo ferze je bilo prevezh nevoljno, de bi bilo moglo mirno v perlih oftati. Naglaf je nehvalo in nepravizo ozhital, terdil je nedolshnosti svojiga umorjeniga prijatla in is zefarške flushbe je fklenil stopiti. Zefar *Friderik III.* je pa prevezh njegovo flushbo zénil, kakor de bi bil hotel taziga korenjaka od febe spuštiti. S svojim prijasnim nagovarjenjem ga je vunder zefar fhe premogel, de je oftal in zefarjev naslednik — junafhki *Maksimilian* sam je fhe samogel *Erasmovo* ferze vpo-kojiti.

Erasem je oftal in molzhal. S svojo junafhko roko je fhe dalje domovini in zefarju flushil, pa nikoli vezh ni bilo viditi, de bi se bil fmejal. Bres prijatla je bil, njegovo ferze je bilo prasno in fvet je pred njim leshal, kakor nesmerjena pufhava. Vse, kar je fhe ljubil, je bil njegov shrebez, shiv kakor oginj, kteriga fhe ni nihzhe drug jesdaril, kakor *Erasem*, in dva velika pfa, Sultana, dobro isuzhena volkove in medvede loviti. Povsod sta ga spremljala in fhe spala sta pri njem.

Nikoli vezh ni besedize govoril od svojiga rajnziga prijatla, pa njegov spominj mu je smeram v shalofnim ferzu shivel. Njegovo podobo je imel smiram pred ozhmí, v divjim boji kakor doma na samotni, vezh dél pa bresmirni postelji. Notrajn glaf mu je vedno rékel, de bo tudi enako smert storil.

IV.

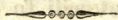
Erasem grof Papenhajma umori.

Kadar je *Erasem* na zefarškim dvoru bil, so se vsi varovali, ki so ga posnali, prizho njega *Baumkirherjevo* imé imenovati. Vedli so, de je filno nagle jese, in de ga to na vso mozh raskazhi.

Enkrat se je primerilo, de je mogel *Erasem* svojiga zesarja v mest *Frankfurt* spremiti, kjer se je veliko nemških knesov in grofov sbralo, zesarju svojo podloshnost in zhašt fkasat. *Erasem* je bil takrat stotnik zefarške ftrashe. Veliko veselje in pojednje so fleherni dan obhajali in niso she vedli, li kaj noviga sa kratek zhaš ismisliti. Po fhegi tistih zhašov so tudi kosarze jako prasnili in se veselili, de je bilo vezhkrat fkorej joj! Posebno po nozhi so svoje ferza veselju odperli, kadar zesarja med njimi ni bilo.

Iméli so eniga dné veliko poedinj; tudi *Erasem* je bil sraven. Govorili so od vojske in pogumnosti, in s imenam so tiste imenovali, ki so s po-bojno ferzhnostjo in s junasthкими déli posebno flo-véli. „Star vites is rodú *Savranskih* gospodov sa-zhne govoriti ter rezhe: „Med všimi junaki nashiga zhasa mi je *Andrej Baumkirher* prvi; nihzhe is med nas ga ne bo dofégel.“ Skoraj vsi so njegovo govorjenje poterdili, in pomilovali so *Andrejovo* shaloftno smert. *Erasem* jih je molzhe posluschal in li fkrivaj folsé brifal, ki so mu soper njegovo voljo ozhi salivale. Samo ofhabni grof *Papenhajm* se

oglaš, ki je bil star švorashnik in savidovavez *Baumkirherjev*. Puntarja ga je imenoval, ki je saflushil v rabeljnovih rokah umreti; rekel je, de je bil v vseh njegovih delih predersen, in de mu je flepa frezha pomagala jih dopernefti. Kakor blifk flamnato šreho vname, tako so té besede *Erasmovo* ferze vnéle. Njegovo lize je sdaj rudezhe sdaj ble-do, ko štena, prihajalo, ušta so se mu trefle, roke so po mežu fegale in ifkre so mu is ozhi puhtéle. „Rezi de ni ref, kar si govoril“, sagromi nad grofam, „zhe ne te umorim!“ in potegne svoj mezh is noshnize. „Nikakor in nikdar tega ne rezhem!“ odgovori grof sanizhevaje in tudi svoj mezh potegne. Boj se vname. Preden so prizhijozhi samogli jih vmiriti, je she *Erasmov* mezh grofu glavo preklal, de je v svojo kri na tla padel in kmalo svojo dušho isdihn timer. Strah in štrahota je vse prevsela. „Béshi! refhi se!“ so *Erasma* prijatli opominjali. Pa junak, ki ni nikoli štrahú posnal, ni beshal.

V.

Erasem v jezhi in k smerti obfojen.

Nefrezhni kraj sapuštivšhi je *Erasem* na svoj dom hitel in se je bres fkerbi k pokoju vlegel. Leshal je shé eno dolgo uro na svoji postelji; pa štrahne misli so po njegovih moshganih rojile. Saspal bi bil rad. Mogožhe ni bilo. S notrajnim glafam se je bojeval, ki ga je opominjal: „Refhi se!“

— ! Nanagloma, ko bi bilo trefhilo, fe vrata njegoviga fianifha odprejo, in truma oboroshenih vojakov notri pridere. *Erasem* kvifhko plane in po fvojim mezhu feshe; pa ko bi bil trenil, ga ritniko na tla puhnejo. „Poveshite in peljite ga v nar globozhejshi jezho! S svojo kervjo naj opere kri mojiga umorjeniga brata!“ sagromi mosh od verha do tal vef v jeklu. Kar jim je sapovedano, urno fioré.

Nefrezhni *Erasem* je kmalo vidil, de je s teshkim shelesjem okovan v tamni jezhi. Molzhé je ogledoval vef divji zherne stene fvojiga shalofiniga prebivalifha. Ne sdihljeja, ne toshbe ni bilo is njegovih uft; pa jesa in ferd do ljudi fia njegovo ferze objedale, kakor strupena gada.

Ofim dni — kakor ofim shalofinih let — mu je v tamni jézhi preteklo, v katero fe je famo fkosi majhno luknjizo flaba fvitloba blifhéla. Kruh in voda fia bila njegov shivesh, kteriga je fkosi oknize v sténi od nevidljive roke prejemal.

Devéti dan sjutraj saflifhi hropot pri shelesnih vratah fvoje jezhe. Odprejo fe in oborosheni moshjé pridejo, mu shelesje od nog in rók vsamejo in mu rezhejo s njimi iti.

Po fhirokih ftopnizah ga peljejo v veliko fo-bo ali zimer, kjer je bilo veliko ljudi sbranih. Dvanajft mosh zherno oblezhenih je tukaj sa miso fedélo, ki je bila tudi s zhernim fuknam pregernjena.

Po navadi fo ga hotli prafhati po imenu, fianu in rodu; pa rezhe jim: „Vfa némfhka in flo-

venfka deshela vé moje imé! Vfi me posnate! —
Torej storite, kar vam je storiti!“

Sdaj pride grof *Papenhajmova* shlahta v zher-
nih oblékah in *Erasma* toshi, de je grofa umoril,
in de je miru deshele nevarn. Kakor se junaku
spodobi, jim mirno rezhe: „Mojiga priferzhniga pri-
jatla je sanizheval po njegovi smerti, in ker svo-
jiga govorjenja ni hotel preklizati, mi je prijatel-
stvo in poshtenje velevalo, si s mezhem sadoštenja
iskati, kakor pravimu vojaku in vitesu gré.“ —

„Pa vunder sposnate, de se ga umorili?“ ga
sodnikov starashina vprashala. „Sposnam! pa
vunder ne s svijazho temužb ot poshtenim boji.“ —

„Ali so vam snane bile vse postave?“
„Poshtenje je vojaku in vitesu nar svetejšhi
postava. Nobene postave ne posnam, ki bi mi sa-
povedala, svoje ali svojiga prijatla rasshaljenje
bres mashevanja terpéti.“ —

„Ali ni sodnísh na Némshkim, kjer naj vsak
svojo pravizo ishe?“ —

„Kaj? vojak s ranami pokrit naj she le pri-
vas sadoštenja ishe, vi perefni junaki, in naj pušti,
de se bodete s njegovim poshtenjem in s njegovo
pravizo v svoji slepoti igrali? — Gorjé nasshi do-
movini, zhe bi nasshi junaki take babe bili! Obso-
dite me k smerti, taziga zhasa nezhem doshiveti.“

Sodnikov starashina ga ojsiro pogleda in mu
sapové, obrase tistih pogledati, ki ga bodo sdaj
fodili. Le malo njih posna, pa ti so — njegovi
sovrashniki.

V drugo stanizo so ga sdaj peljali, fodniki pa so fodbo fklepali. Vſak je vsel eno krogljizo (kugljizo), in jo je v pokrit lonez vergel. Ko lonez odgernejo, je bilo med dvanajſtimi krogljizami pet belih ſedem pa zhernih. Ko ga nasaj pripéljejo, mu povejo, de bo zhes tri dni ob glavo djan.

„Pred zefarjem hozhem obfojen biti!“ jim rezhe, „tode ne miſlite, de hozhem s tem ſi mi loſt ſproſiti; umréti hozhem, pa ne v rabeljnovih rokah.“

Odgovori mu ſtaraſhina: „Zefar je shé odſhel; ſaneſheno vam ne bó!“ To iſgovorivſhi mu prelomljeno ſhibizo pred noge verſhe.

„Naj ſe mi tako ſgodi! — Prevezhkrat ſim v bojih ſa domovino ſmertí v oblizhje glédal, de bi ſe je sdaj bati mogel. Rabeljnov mezh nobeniga vezh ne omadesheva, kar ga je *Baumkirherjeva* kri ſprala!“ Tako govorivſhi ſe *Eraſem* oberne in gré. Mirno ſe je po ljudſtvu oserl, ki je bilo v fodnizi ſbrano, in marſikomu ſo ſtale ſolſé pomi-ljevanja v ozhéh. Njegovo moſhko ſadershanje je marſikomu prizhijozhkih ferze poprijelo; vſim ſe je ſmilil.

VI.

Eraſem is jézhe réſhen.

V drugo jezho ſo sdaj obfojeniga *Eraſma* ſaperli. Bolj proſtorna in ſvitla je bila, kakor perva,

pa sató ni bila nizh menj strahna. Vsi, ki so bili va-njo saperti, so mogli umréti. Stanoviten, kakor moshu gré, je prizhakoval *Erasem* strahne ure, ki bi ga is tega shivljenja peljala. Ljudjé, ki so ga obiskat in gledat hodili, so ga slo nadlegovali, pa vse je voljno sprejel. Pogovarjal in zlo norzheval se je s njimi, pa ves poln poboshnosti je bil. Nar bolj ga je neki star zhaftitljiv duhoven rasvesélil, kadar je prishel. Rad je govoril s njim od prihodnjiga shivljenja in od neumerjózhosti dushe.

Tako sta mu pretekla dva dneva — in tako se je blishal še tudi konez tretjiga. *Erasem* je bil pripravljen umréti. Sanizheval je svét, njegovo nehvaleshnost in njegove fleparije. — Njegova dusha je bila shé nad semljó, loshje je še dihal. Marfikakiga svojih prijatlov je še v duhu vidil, ki je v boji sa domovino svoje shivljenje sgubil. Kramljajal je še v duhu s svojim uzhenikam in tovarfhem v bojih — s *Baumkirherjem*, ki mu je vesél naproti hitel — v *domazhiji ljubeshi*.

Bres otrók, bres shene, od svojih tovarfhev lozhen in sapushen je bil, — kaj bi ga bilo še moglo na semlji veseliti?

Tako samishljen je v mraku trétjiga dneva v samoti sedel, svunaj pred jezho so se njegovi zhuvaji shidane volje s jedjó in pijazho gostili, ktero jim je jetnik kupil. Na njegovo sdravje so ga pili.

Bres de bi se bil nadjal, se jezha odpré in va-njo stópi velik minih. *Erasem* je mislil, de ga pride duhoven obiskat; sató vstane, mu gré na

próti ter rezhe mu s milim glasam: „Sahvalim fe vam, zhaftitljivi duhovni ozhe, de tako ljubesnjivo sa-me fkerbite! Moja rajtenga s Bogam je fkle-njena; rad bi poslednje ure fvojiga shivljenja sam s feboj preshivel.“ — Minih molzhé svojo kuto nasaj odgerne in *Erasem* sposná v minifhkim obla-zhilu zefarfkgiga dvornika *Viljelma Bereneka*. To je bil shlahten, hraber Shtajerz, is stariga rodu fhtajerfskih grofov, od kterih je *Shtajerfska* deshela svoje imé dobila. Kakor dober duh je pred fedeshem zefarja *Friderika III.* stal. Miflil je, de drugazh svoje sveftobe zefarju ne more fkasati, kakor zhe bres vse famopridnosti pomaga famo to vse dopernefti, kar je dobriga, in zefarja sape-ljivih fvetovavzov varje.

Viljelm fi je saftojn prisadeval, sa *Baumkirherja* miloft fprofiti; fprofil jo je pa sa fvojiga seta *Janesa Stubenberka*, ki je bil posneje deshelfki poglavar na Shtajerfskim in sveft fhlushab-nik zefarjev.

Viljelma je to slo v ferze shalilo, de bo mogel sopet velik junak v rabeljnovih rokah umréti. Sklenil je *Erasmu* pomagati. Vedel je, de bi se to *Papenhajmovi* shlahti samalo sdélo, zhe bi zefar *Erasmu* shivljenje pufil. Sklenil je, ga s svijazho refhiti.

Rekel je, de imá velik opravek, kteriga mora sam opraviti in profil je zefarja mu v to dovoljiti. Bres de bi ga bil kdó sposnal, fe verne nasaj v mefto *Frankfurt* in fvojiga vjetiga prijatla po

minihovfkim oblezhen obifhe. Zefarjeviga ljubzhka tako viditi se *Erasem* slo savsame, pa *Viljelm* je bila vfaka minuta predraga, de bi se bil s nepotrebnimi pogovori mudil. Pilo in mezh fkerbno is fvoje obléke vsame, da oboje *Erasmu* in rezhe mu tako:

„Nate! s tem se bódete refhili. O polnozhi bodo vafhi zhuvaji terdno fpali; fkerbel fim sa tó. Unfiran reke *Majna* vaf zhaka vafh flushabnik s konji. Preplavati pa morate réko, sakaj na móftu fo ftrashe. Skrivajte se dobro, morde je mogozhe vam miloft sprofiti.“

Erasem je hotel fvojiga prijatla objéti; pa *Viljelm* potegne sopet fvojo kuto zhes glavo in sgine.

VII.

Erasem is jézhe pobégne.

Vfe to viditi in flifhati se *Erasem* savsame. Vedel ni, kako se mu je sgodilo in miflil je, de je bil v fanjah. Samo pogled pile in mezha ga je refnize preprizhal in mu je ferze sopet s upanjem shivljenja oshivil.

Miflil je, kako bi bolj varno pobégnil in gledal je she v duhu drage kraje fvoje domazhije; temzhafi je pa nozh fvoje zherno krilo zhes semljo smiram tamneje rasgrinjala. Kolikor tamnejfi je nozh prihajala, toliko bôlj je njegova dufha po re-

fhenji in svobodi kopernéla. Vezherniza je prijasno
fkosi vosko oknize na - nj fvetila in sdelo fe mu
je, de mir in tolashbo v njegovo bolno ferze vliva.
Vidil je shé v duhu nesmerjeno obnebjé s nefhté-
timi luzhkami nad svojo glavo raspéto, dihal je so-
pet novi srak svobode, in bilo mu je pri ferzu ta-
ko lahko — tako dobro! Daljezh ni vezh bila pol-
nozhna ura.

Tiho fe splasi k vratam svoje jezhe in poslu-
sha. Vefel saflifhi fmerzhanje zhuvajev, kterim je
Viljelm med vino dal maka, ki jih je s terdnim
spanjem svésal. Urno sazhne piliti in kmalo imá
shelesje od nóg. Komaj svoje noge proste zhuti,
svoj mezh potégne, ga kufhne tako ferzhno in ífkre-
no, kakor kufhne mladenezh ufta svoje ljubize po
dolgi lozhitvi. „Pojdi s menoj, drago orodje re-
fhitve in ferzhnosti! Ti, ljubi mezh me bofh réfhil
ali pa mi dal junafhko umreti.“ Te befede s feboj
govorivfhi jezhne vrata ferzhno odprè. Bres de bi
ga bil kdó zhutil, fe med zhuvaji splasi in fkosi
vezh prasnih fianiz ali zimrov pride v dvorifhe.
Dvorifhne vrata fo bile odperte, pa pred njimi
flifhi firasho hoditi. Skrivaj fe hozhe do vrat spla-
siti in priloshnosti zhakati, de bi v tamoto vun fmu-
kniti mogel. Komaj fhe tri ftopine — in proft bi
bil! kar fe nanagloma ftrafhno velik pef s gla-
fnim lajanjem va-nj saprafhi. *Erasem* ga je hotel
s mezhem prebofti, pa glej! njegova dva svefta
Sultana puhmeta fkosi vrata na pfa in ga raster-

gata. — Kar je bil *Erasem* sapert, fe ispred njegove jezhe nista premaknila. —

Erasem je hotel s prilosnostjo fkositi vrata fkozhiti, kar ga nekdo s debelim glašam nagovoril: „Kdó je!“ Sdaj je ferze in glavo veljalo. Preden je samogla sfrasha svojo nerodno pufhko s shvepljenko vshgati, ji jo je še *Erasem* is rok potegnil in sfrahljivi voják je bres oroshja pobegnil. Bres odloga jo sdaj *Erasem* proti *Majnu* pomeri, fe v fhumezhe valove sakadí in plava s svojima sveštima pfama na uno sfran reke, kjer je kmalo svojiga flushabnika nashel, ki ga je tam s konji zhakal.

VIII.

Kako Erasem v svoj grad pride in kako tam shivi.

Urno so jo sdaj proti domazhiji mahali. *Viljelm* je sa denarje, shivesh in obléko dobro fkerbel. Po dnevi so fe v gojsdéh fkrivali in veselilo je *Erasma* viditi, kako so njegovi fovrashniki po zésti derjali, bres de bi ga bili sa germovjem vidili.

Preblékla sta fe sdaj on in njegov flushabnik, obrase sta si nesnane storila in fhe lé po nozhi sta sopet dalje odrinila. Srezhno sta fe svojim preganjavzam odtegnila in v marfiktérim mestu sta flifhala govoriti, kako je *Erasem* is jezhe pobegnil

in de ga vřakdo řmé vjeti ali pa vbiti. Tako pri-
deta zhes dolgo na mejo *avstrijskih* derřháv.

Erasmu fe je v ferzu milo řlorilo, ko je do-
mazhe goré sagledal. Vefelilo ga je kraje viditi,
ki fo fe mu tako prijasni sdeli; pa teshko fe mu
je řlorilo, de fe sdaj pregánjan nasaj verne in de
fe mora enako tatovam in vbijavzam řkrivati v de-
shelah, kjer je poprej njegovo junashtvo tudi v
kózhah ubosih kmetov flovélo. Rad bi ři bil řvoje
řtanovanje na řhtajerřkim pod řokoljem řvolil,
pa vunder! tam ni bilo varnořti řa-nj in řklenil
je, v *Jamo*, v řtari grad řvojih ozhetov popoto-
vati, ako ravno ga je néki notrajn glař tega řva-
riti hotel.

Kraj, v kterim ta grad řtoji, je bil *Erasmu*
v njegovim řadajnim řtanu veř pripraven; terden
je bil, de fe ni bilo nizh bati, in vedel je, de je
ta kót řřim, in řhe vezhdél domazhim ljudém veř
nesnan. Po řvoji pameti je prevdaril in ři je ta kraj
řřvolil, ako ravno ga je ferze řvarilo. Takrat řhe
na Krajnřkim ni bilo toliko ljudřtva, in kamor fe je
zhlovek oserl, ni bilo drusiga viditi, ko gojsd in
puřhave. Pořebno pak je bilo ravno v kraji *Erasmoviga*
grada tako.

řhe řkoraj řto lét pořneje je bilo v tej de-
sheli toliko divjih řverin, de je bila neka řhlahtna
gořpa — zhe fe ne motim, is rodu *Turjashkih* go-
řpodov — tako nefreřzna, de jo je v njenim gra-
du na řvorifřhu medved rastergal. Kako řrařhno
je moglo takrat v nařhi domazhiji biti!

De je pa *Erasmov* grad tako nesnan ostal, je tudi to pripomoglo, de je v desheli fhe drug grad tega imena, ki fo ga tudi gospodje tega rodu v bolj prijétnim kraji sidali in v njem prebivali. Perviga fo po tem zhesdalje bolj posabili. —

„Strafhna, fírafhna nozh je bila! Grom je buzhál, blifki fo fim ter tje fhvigali, buzhezhi viharji fo rasgrajali, de fo fíolétne drevesa s koreninami ruvali, desh in tozha fta padala is zhernih oblakov, ko fta *Erasem* in njegov flushabnik pod grad prifhla po dolгим popotovanji fkosi tamne gojsdove — vedno v nevarnosti, de bi ju blifk umoril ali kako drevo pobilo. K drevéfu konje privésheta in po vfih fhtérih po voski fiesi proti gradu plesata smiram v nevarnosti v kako bresdno pafíi.

Vfa vtrudena, mokra in sdelana prideta na konez fvojiga popotovanja. Male vrata gradú fo bile odperte; po fíopnizah grefta ter v pervo, drugo in tretjo fíanizo prideta. Nikjer ni bilo shive dúfhe zhutiti. „Sklenila fta shé na tla fe k pokoju vlézhi, kar fe jima sdí, de ljudí fhífhita govoriti. Kolikor fta mogla v tamoti, urno proti kraju tapljata, od kodar fta fhum saflífhala in kmalo v poflednji fíanizi luzh fkosi fhpranjo pri vratih sagledata.

Erasem jih urno odpre; pa kako fe savsame dvanajft oboroshenih korenjakov okrog mise sagledati. *Erasma* viditi vfí f fvojih fíolov planejo, po fvojih mezhíh feshejo in na *Erasma* vdariti hozhejo. „Stojite!“ jim *Erasem* sagromí in pífhíolo mednje naméri. Nekoliko nasaj fíopijo in *Erasem* jih

prafha: „Kdó ste? Kaj imate tukaj?“ — „Kje imafh pravizo, naf prafhati?“ mu rezhe eden ismed njih. Odgovorí jim: „Gospodár tega gradu fim in vediti moram, kdo de v mojim gradu prebiva.“

Savsamejo fe moshjé nad takim govorjenjem, dobro ga pogledajo in vfi s enim glasam savpijejo: „Je shé! Je shé! *Erasem* je, nafh gospod in sapovednik!“ Sdaj je tudi *Erasem* sposnal, de fo ti moshjé njegovi hlapzi, kterim je she pred vezh letmi fvoj grad v varstvo isrózhil, kteriga pa she vezh lét obiskal ni.

Poprafhavfhimu, kakfhno shivljenje fo doflej iméli, mu odkritoferzhno odgovoré, de fo flifhali, de je bil v Frankfurtu ob glavo djan. „Sklenili fo potém s tem shivéti, kar fi s filo pridobijo. „Morde mene ravno taka zhaka,“ fi misli *Erasem* in odpusti jim. V svoji flushbi vse obdershi.

Erasmu in *Franzu*, njegovimu popotnimu tovarfhu fe je vezherja dobro privilegla, s ktero fo jima hlapzi postregli. Po vezherji fe k pokoju na tla vlesheta, kjer fe jima je spanje bolj privileglo, kakor zhe bi na mehkih pernizah leshala.

Drug dan je sazhel *Erasem* sa domazhe ofkerbljenje fkerbéti. Vsfakimu je dal fvoje opravila. Vef grad je fkerbno pregledal in vidil je, de je s hifhnim orodjem tako flabo preskerbljen, de je komaj par polomljenih mis in kosove stare postelje sa svojo potrebo fkup spraviti mogel. To je bila frezha, de fhe takrat tazih mehkushnost nifo posnali, kakorfhne v danafhnjih zhasih v vseh stanovih ima-

jo. Vojfhaki v vſih nadlogah vterjeni ſo bili kmalo dovoljni.

Kako sdaj ſebi in ſvojim ljudém potrebniga shivesha ofkerbeti, je bila sdaj prva *Erasmova* fkerb. „Sklenil je vſe ſvoje poſetiva v deſheli fkrivaj obifkati. Ofkerbnike je imel ſveſte, de ſe je ſmel na-nje ſaneſti; nerodovitnoſt tiſtih krajev ſamo ga je ſilila, shivesh is drusih krajev dobivati.

Trétji dan po prihodu v ſvoj grad ſe *Erasem* v obleko flovenfkiga kmeta oblezhe in tovarſha ſi sbere ſamo eniga flushabnika. Tako ſe na pót podá. Nar prvo je *ſpodnji grad* obifkal, kjer je bil ofkerbnik zhaſtitljiv ſtarzhek, ki je bil nar lepſhi ſgled ſveſtiga podloſhnika. Vidila ſta ſhe grajſke turne, ko jima ſtar moshizhek na proti pride, ki ſe je ſhe od ſtaroſti v dvé gúbí derſhal. Vſe ſive laſé je imel in pozhaſi fhel, kakor ſenza. Ko blishe je njega prideta, ga *Erasem* dobro pogleda in kar ſavpije: „*Konrad!* ljubi moj ſtari *Konrad!*“ in ga prime ſa roko. „Starzhek ga milo pogleda, ſi par ſols obrifhe in ſvoje ozhi v *Erasma* vprè; treſti ſe ſazhnè, kolena mu omagujejo in na tla bi bil padel, zhe bi ga ne bila obá podperla. Zhes nekaj zhafa ſe ſopet sbrihta, *Erasma* objame in jokka od vefelja, de ga ſopet tako nenadama vidi, kteriga uzhenik je bil v mladofiti. Ko ſtarzhek ſopet k ſebi pride, mu rezhe *Erasem*, de naj ga v grad ſprémi.

Konrad mu rezhe s milim glaſam: „Nemorem, neſmém vaſ tjé peljati. „Segnali, ſpodili ſo me —

pustili mi niso drusiga, kakor to berafhko palizo.“ — To isgovorivfhi vsame list is nedrija in ga da *Erasmu*. Ta bere:

„Nefrezhni prijatel! Vse moje prisadevanje, „tebi pomagati ni nizh pomagalo. Vezhi nefre- „zho, kakor Papenhajmovo umorjenje so zhés-te „prinefle lashnjive toshbe tvojih sovrashnikov, „kakor de bi ti bil isdajavez in prijatel strashni- „ga kralja Matjasha. Tvoje premoshenje je sa- „padlo, in sa tvojo glavo je veliko plazhilo oblju- „bljeno tistimu, ki te dobi shiviga ali pa mertvi- ga. — Beshi! beshi v daljne kraje!“

Imé ni bilo podpifano, pa *Erasem* je vunder kmalo vganil, de mu je njegovi refhenik pifal, ter pifanje po svestim flushabniku, starim *Konradu* poslal.

Kaj je *Erasem* v svojim ferzu zhutil, ko je to pismo prebral, s besedami povedati ni mogozhe. Molzhé in kakor v tla vrafhen je dolgo stal; v ferzu pak mu je vse vrélo. Britka ferd do vfh ljudi je poslednjo ves v njem ftergala, ki ga je dosdaj fhe na fvet vesala, od kteriga je bil sa-vershen. —

„V domazhiji svojiga rodú hozhem umréti. Ne-hvaleshni fvét, sa kteriga sim se tolikrat bojeval in kri prelival! Ali je to saflusheno plazhilo? Is svojiga narozhja me funesh, vsamefh mi vse pre-moshenje, vse upanje; zló po moji kervi kopernish! Naj bo! tudi jes neposnam nikakorfhnih dolshnosti do tebe, neufmiljen, bresferzhen fvét.“ —

„Pojdi, fari! pojdi s menój v moje fkalovje! Krokarji in fove naj nama jutrajno in vezherno pe-
sim pojó; volkovi in medvedi naj nama bodo to-
varfhi! Do fmerti te hozhem pitati, in zhe bi imel
vfak grislej, ki ti ga dam, v zhlovefhko kri po-
mozhiti.“ —

Erasem in njegov tovarfh vsameta ffarzhka
v fredo in pozhasi ga pripeljeta v grad. Komaj pri-
dejo v fvoje fianifhe, *Erasem* fvoje hlapze pokli-
zhe; rasodene jim fvoje nakljuzhje in jim pové, de
je prifiljen, sdaj s filo sa fvoj shivesh fkerbétí. —
„Srovi hlapzi fo bili tega shivljenja vajeni in pri-
fegli fo mu s njim shivéti in umréti.“

Novo shivljenje je sazhel *Erasem* s fvojimi
ljudmi shivéti, shivljenje, s kterim je v tiftih pobój-
nih zhafih toliko shlahtnih nemfhkih rodov ffrah in
fhiba domazhije bilo. *Erasem* je sazhel namrezh
ropati.

Pervi, nad kterim je *Erasem* fvojo ferd fpu-
ftil, je bil *Anshè Shtegberk*. „Star fovrashnik je
bil *Erasma* in njegoviga rodú. Kolikor je mogel,
mu je pri zefarji fhkodovati shelel.“

S filo je vsel *Erasem Shtegberkov* grad. Go-
fpodar gradu fe je na ispo fkril, pa oder je bil
trohljen, vderl fe je in „*Shtegberk* je sa glavo ob-
vifel med odram, kjer je shalofino poginil. Poflednji
je bil tiftiga rodú.“

V kratkim zhafu je *Erasem* s fvojimi rojaki
daljezh okrog ffrah in ffrahoto rasfhiril. En rop je
fledil sa drugim, eden bolj predersen ko drug.

Bres mirú in pokoja je rasgrajal. Bogate klofhtre, famogoltne jerobe, neufmiljene grajfhake in denarjev-sheljne desheljake je nar rajfhi fífkal. Takim ljudém je bilo *Erasmovo* imé ftrafhno, fladko pak je bilo ubosim, fífkanim in preganjanim, ktere je kakor dober prijatel v varftvo in brambo vsel.

Pofebne mifli je imel v glavi; nepravizhnike in fífkavze ubosih je is zeliga ferza fovrashil, in fe je tako fodnika zhlovefhkiga rodú poflavil. Poflave fo ga ojftro fodile, pa vunder fe ne more rezhi, de je bil, kakor fo drugi roparji in talovaji. Nikoli ni bil neufmiljen in nezhlovefhk. Kervi ni prelival, rasun kadar mu je sa laftno shivljenje fhlo.

IX.

Erasem v fvojim gradu obléshen.

Tako je bil *Erasem* she fkoraj dve leti fírah in fhíba tífth, ktere je fovrashil, in prijatel tífth, kterim ni bil fovrashnik. Povfod je bil prizhijozh, pa povfod drugazhe oblezhen, vse mu je bilo snano in povfod je vfhel sanjkam, ki fo mu jih nafíavljali. She njegoviga fíanovanja njegovi fovrashniki nifo mogli svediti, sató ker ni nikoli bliso fvojiga doma kaj taziga pozhél. Vfe imá fvoj konez in tudi njegov ni bil daljezh.

Od njegoviga ropanja je bilo tako pogofíama flífhati, de fo toshbe do zefarja prífhle. Zefar je ojftro sapovedal, fi prífadjati, kolikor je mogozhe

Erasma konzhati. Tershafhkimu poglavarju baronu *Gashperju Ravbarju* je zesar posebno povelje dal, *Erasma* shiviga ali pa mertviga v roko pripeljati. To je *Erasem* po svojih ogleduhih kmalo svedil.

S lastnimi ozhmi je vse vidil, kar so k njegovemu konzhanju pripravljali in predersno je fkle-nil, *Ravbarju*, kolikor mu je bilo mogozhe, nagajati.

Ravbar ni imel veliko vojakov; pa prisadjal si je vse, zesarjevo povelje natanko fpolniti. Povsod je *Erasma* salasoval, pa nizh mu ni pomagalo. Kamorkoli se je ganil, je bil prekanjen; svita lesiza je povsod lovzu fige kasala. —

Srezha je nestanovitna baba in vezhdel mati nefrézhe. Svoje ljubzhke oflepi, jih napihnjene stori in tako od prave poti v bresdno pogubljenja sapelje. Taka se je she marfikterimu prigodila — in tudi *Erasmu* ni sanefla.

Eniga dné je imel *Ravbar* s svojimi prijatli gosti na svojim gradu, *Mali grad* po iménu.

Sgol sam prijesdi *Erasem* pred grad in se sazhe s baronovim hlapzam pogovarjati. Rezhe mu: „Pojdi k svojimu gospodu, posdravi ga ter rezi mu, de sim pripravljen mu sam do svojiga grada pot pokasati. Obljubim mu, de ga bom domá bolj gostil, kakor bi morde on mene tukaj.“ „Kako vam je pa imé?“ ga prafha hlapez in bedafstova-nj preshi. „Serzhen prijatel sim tvojiga gospoda in se *Erasem Luegar* imenujem“ odgovori *Erasem*, vsterli dvakrat proti nebu in spodbode

konja v dér. To flifhati *Ravbar* in njegovi prijatli vftanejo, urno konje obfledlajo in jo sa njim pozedijo. Vidili fo ga daljezh pred febój, kakor ptizha nifko nad semljo letézhiga, in kmalo jim fpred ozhi sgine, kakor de bi jim ga bila peklenfke hudoba fkrila.

„Serditiga barona je to fhe bolj raskazhilo. Na vse kraje je ogleduhe poflal. Eden ismed njih je konjeve kopita saflédil, ki ga je v gojsdih in po franfkih potih ifkal. Skalo je sagledal, na kateri *Erasmov* grad ftoji.

Ravbar to svediti fe s vfo svojo trumo vsdigne. Pa kako fe je savsél in kakofhna nevolja ga je obfhla, ko mu prvi pogled pokashe, de je terdnjava tega gradu nepremagljiva, in de je famo s isftradanjem jo dobiti mogozhe. Nerad fe je tega lotil; ker pa drusiga fforiti ni vedil, fe je mogel v to vdati.

Erasem in njegovi tovarfhi fo svoje fovrashnike safmehovali. Smejaje fo vse njih prisadevanja vidili in fe fran tega prav dobro iméli.

Dva mész a fo bili she oblésheni; oblegovavzi fo mogli pri pizhlim shiveshu vse teshave ojfire sime terpéti. Veliko njih je sbolelo in pomerlo.

Predpuft je bil ravno. Púfni torek fe *Erasem* v fvojim gradu pokashe in jim rezhe, de jih k febi h gorki pèzhi na púft povabi. Viditi pa, de mu terdovratni fovrashniki na tó odgovora ne dajo, privéshe zhetert vóla na verv in jim jo v globozhino fpufti.

Ravbar je mislil, de je to le svijazha obleshenih, de bi s tem svoje pomankanje skrili. Novo upanje mu je safijalo. Tode saftojn! Velika nozh pride; *Erasem* fe jim sopet pokashe in jim sdaj zlo shivih debélíh jagnjizhkov poshljè.

Sima je minila in spomlad je vfo naturo v novo shivljenje sbudila. *Erasem* fe je vezhkrat svojim prijatlam pokasal in fe s njimi pogovarjal. Barona je prijasno k febi povabil in mu pri svojim poshtenji obljudil, de fe mu nima nizh shaliga sgoditi, in de fe preprizha, de je prasno vse njegovo prisadevanje, ga isftradati.

Ravbar ni saupal *Erasmovim* besedam; sato ga *Erasem* profi, njegovimu hlapzu ne nizh shaliga sforiti, ki mu bo vezhkrat kaj mafiniga in dobriga prinéfel, ker je prenarodno, mu po vervi is grada sfrezhi.

Ravbar v to dovólji. Kako fe savsame, ko vidi, kako obilno ga *Erasem* s jagodami, zhrehnjami in s drugazhnim sfadjem v letnim zhafu obdaruje, ko je tako sfadje v desheli fhe komaj zvetélo. Kmalo potém dobí shlahtnih rib, in tako ni noben dan prefhel, de bi ne bil *Erasmov* flushabnik s novimi darmi h baronu prifhel.

X.

Erasem isdan; — njegova smert.

Baron Ravbar je dobro previdil, de *svojiga* namena ne bó dofégel, in nevoljen she dalje zhakati fklene profhnjam in mermranju *svojih* vojakov prijenjati in se nasaj v *Terst* verniti. Name-nil je she v *svojim* pisanju na *Dunaj* zefarja pro-fiti *Erasmu* milost fkasati. Pa eden njegovih voja-kov — friuljka kazha — mu gerd fvét da, s svi-jazho konzhati, kar s oroshjem dofezhi ne more. Rezhe mu: „*Erasmoviga* flushabnika *Franza* pregovorite, de *svojiga* gospoda isdá; denar in oblube ga bodo prevarile.“

V *svoji* nevolji, de ga je upanje tako golj-falo, je *Ravbar* bolj na mashevanje mislil, kakor to obrajtal, kar mu je ferze fvetovalo. Storil je, kar mu je bilo fvetovano.

Franz sopet s novimi darovi pride in *Ravbar* ga prav prijasno sprejame. K jedi ga povabi in obilno ga obdaruje. Ponishnost sapovedajozhih fer-za tistih mozhno omezhi, ki imajo povelja spolno-vati. To se je nar bolj pri presflepljenim *Franzu* pokasalo, kteriga je *Ravbarjeva* dobrotljivost vsi-ga omamila.

Kadar je prishel, je bil *Ravbar* bolj prijasen s njim in kmalo si ga je tako prikupil, de mu je smel *svoje* misli rasodéti. Mnogotere oblube, pro-fkost in odpuštenje so bile véfhe, ki so ubosiga *Franza* v *svoje* mreshe vjele in njegovo sbujeno

vest premamile. Serze fe mu je treflo, kadar je strašno nesvestobo premislil; pa pregovorjen od sapeljivosti fe mu je hudobija manjši vidila; mislil je, de bo s tem domovini vstregel in frezhno shivel v prihodno. Glaf njegoviga ferza, ki ga je opominjal, je vsakdan slabši prihajal, in kmalo je vest v njegovih perših saspala.

Shalofne slabosti zhloveškiga rodú, ki na tako lahko na pot hudobije sapeljejo in nam nikoli vezh ali pa tefhko nasaj k zhednosti fe verniti ne dajo! Slató in ljubésin sta mogozhna gospodarja fvetá; mogozhne in berazhe imata v svoji oblafsti in le malokadaj fe dašta premagati. — Slató je *Franzovo* ferze oflepilo, ljubésin ga je zlo v pogubljenje peljala.

V Vipavi je imel *Franz* devizo, ktero je ferzhno ljubil; nizh drusiga ni shelel, kakor jo v sakon dobiti. Hudobija mu je odperla pot do njé in mu je vso frezho pri nji kasala; — zhednost pa mu je v svestobi do svojiga gosпода shalofno podobó vezhne lozhitve od svoje ljubize isobrasila — in poslednjizh ga sanizhljivi smerti isrozhila. — Padel je!

Povedal je baronu, de gré *Erasem* vsak vezhér nekam, de svojo naturno potrebo opravi. Rékel je: „Skala tam ni debela in zhe parkrat vanjo vstrelite in jo dobro sadenete, fe mora raskruhiti.“ —

Imeli so ravno nektère topove ali fhtuke is *Ljubljane* pri sebi, kterih fe pa doflej poslushili

nifo, ker so mislili, de terdi fkali nizh nesamorejo. Pogovorili so se tadaj, de *Franzè* belo zunjo tam vun obesi, kamor bo oblegovavzam fireljati treba. Pristavil je fhe: „Kadaj se bo *Erasem* svezher na imenovan kraj podal, jim bo luzh na oknu pokasala.“ —

Hudobni isdajavez gré nasaj v grad in lé prevezh natanko svojo obljubo dopolni. Kmaló sagledajo oblegovavzi obefheno snaminje in bres odloga vse svoje topove v tisto mesto namerijo. Komaj so nozhí zhakali in s nozhjo daniga snaminja.

Erasem je bil tisti dan otóshen in shalósten. Nesnana bojezhóft mu je perfi napolnovala. V pretezheni nozhi se mu je v fanjah *Baumkirherjev* duh prikasal, ki mu je roko podal, in ga s perfstam shugaje kazhe fvaril, ktera mu je svita in shvishgajozha na perfih leshala. Sbudil se je.

Ves samífhljen je zel dan po svojim gradu lasil. Govoril, jedel in pil je malo. Ko nozh pride, gré, kamor fta ga natura in nakljuzhje peljala, — v svojo smert. Mertvafhka luzh mu je na oknu gorela. Shterji topovo so fírafhno sagroméli vfi enpót sashgani in nefrezhni isdan *Erasem* je padel mertev na tla, v glavo in fiegna od dveh fkal sadét. Vfi prebivavzi gradú, prestrašheni in smefhani hité nefrezhnimu gófpodarju na pomozh. To je oblegovavzam priloshnóft dalo, se gradú s pomozhjo isdajavza polastiti. S golimi mezhi va-nj priderejo. Dvanajst *Erasmovih* korenjakov se jim sdajzi v bran póftavi. Bijejo se s njimi junafhko

kakor levi, de vsi mertvi okrog *Erasma* pozepajo. Baronovi vojaki, viditi de so jih premagali, od veselja strašno vpitje sashenejo, *Franzu* pa hvalilo in obljube delajo. Vse stanize ali zimre gradu jim je mogel fkasati, slahti pa tisto pót pod semljó, ktero je natura sama v fkalovje naredila in ki je fhtéri milje daljezh v *Vipavo* peljala, od kodar so oblesheni obilno shivesha sa svoje potrebe dobili.

Ko so baron *Ravbarjevi* ljudjé nasaj na borifhe prifhli, so stariga *Konrada* nad *Erasmovim* truplam nafhli, vfiga v obupu vtopljeniga. Dolgo so ga molzhé gledali; fmilil se je starzhek tudi njih terdim ferzam.

Zhes dolgo *Konrad* svojo glavo fklóne in narpervo svoje ozhi v *Franza* shugaje vprè, ki je svoje ozhi s framoto v tla obernil. Pozhafi se fklone starzhek in kakor duh is uniga fveta gré proti *Franzu*. S terdnim ojfirim glafam mu rezhe: „Mladenezh! svojiga gospoda in mojstra si isdal; tréfi se *Judesh Shkarjot!* Jes ga bom mafheval!“ In ko bi trenil, potegne *Konrad* ojster nosh is sapafa, in ga sadere s možhno roko v isdajavzovo ferze. Pet minut posneje je tudi starzhek mertev zhes truplo svojiga gospoda padel in ves rasmefarjen in preboden svojo dufho isdihnil.

Baron in njegovi ljudjé so drugdan s obilnimi sakladi oblosheni tisti kraj sapustili.

V gradu pa ni shive dufhe ostalo, rasun *Erasmovih* dvéh *Sultanov*, ki svojiga gospoda tudi po fmerti njsta sapustila.

Ubógi kmetji is foséfke so zhes nekaj zhafa mertve pokopali in svojinu nekdašnjemu dobrodélzu na pokopalishu blishne zerkve shegnano méstize sa pozhivalishe dali. Nobeniga shlahtnika, nobeniga prijatla ni bilo pri *Erasmovim* pogrebu; famo njegova dva psa sta shalofno sa njim fledila, na njegov grob se vlegla in — na grobu kmalo poginila.

To se je godilo v letu 1484. S *Erasmam* je rod Luéfhkih gospodov vgafnil. V gradu pak je she vezh snaminj oftalo, posebno se she sdaj mesto vidi, na katerim je *Erasem* svoje shivljenje fklenil.

